

BIDRAG

TILL

SÖDERMANLANDS ÄLDRE KULTURHISTORIA,

PÅ UPPDRAG AF

SÖDERMANLANDS FORNMINNESFÖRENING

UTGIFNA

AF

JOH. WAHLFISK.

VIII.

STRENGNÄS
WESTERLUNDSKA BOKTRYCKERIET
1895.

Folkvisor

upptecknade i norra Södermanland af metallarbet. G. Eriesson.

(Fortsättning och afslutning).

Den sorgeliga brudfärden.

Under benämningen »harpans kraft» är i del. II, n:r 15 en ofullständig uppteckning här af med melodi meddelad. Likaså är i del. V en fullständigare variant anförd. Här följer ytterligare en uppteckning bland de fullständigaste, som förekomma.

1.

Ungersven kläder sig i mantelen blå
Så rider han sig bort till jungfruens gård
Hvi sörjer du så?
Nej, sörj ej min hjerteliga kära!

2.

När ungersven kommer till jungfruns gård,
Hon sitter i buren med jemmer och gråt.

3.

Sörjer du väl, att du är för ung,
Ell' sörjer du väl, att kronan är för tung?

4.

Sörjer du väl för sadel eller häst,
Ell' sörjer du väl, att jag har dig fäst?

5.

Nej, jag sörjer ej, att jag är för ung,
Ej heller att kronan är mig för tung.

6.

Ej sörjer jag för sadel eller häst,
Ej sörjer jag, att jag har eder fäst.

7.

Jag sörjer fast mer den sorgliga dröm,
Att falla jag skulle i stridande ström.

8.

Min fostermor spädde, då jag var barn
Att näcken skull' ta mig på min bröllopsdag.

9.

Jag skall låta bygga den bron så stark,
Att man kan rida, som på hårdaste mark.

10.

Jag skall låta bygga den bron så bred,
Att man kan rida, som på bredaste väg.

11.

När svenner och brud kom på bron allt fort,
Så sprang utur skogen den snabbaste hjort.

12.

De svenner efter hjorten lystet hålla jagt,
Men ingen det var, som om bruden höll vagt.

13.

Men bruden red allt midt uppå den bro,
Då snafvade hästen på rödan guldsko.

14.

Han snafvade på tjugufyra söm,
Och bruden hon faller i stridande ström.

15.

Men ungersven kom som flygande vind.
Fort hemtom hit, sade han, guldharpan min!

16.

Och första slag han på guldharpan slog
Så syntes näcken på vattnet, der han låg.

17.

Och andra slag han på guldharpan slog,
Då syntes näcken, som en man han der stod.

18.

Du ungersven spele ej på harpan så,
Du skall igenfå din unga brud ändå.

19.

Käre, du ungersven, lägg harpan ned,
Du skall få din unga brud med systrar tre.

20.

De tärnor kommo ur vattnet med brus
Och stor glädje det blef uti bröllopshus.
Hvi sörjer du så?
Nej, sörj ej min hjerteliga kära!

Anm. Denna är en af de allmännaste bland våra äldre folkvisor. Förekommer i flere varianter under namnet »harpans kraft» i Geijers och Afzelii »Svenska folkvisor», n:r 175; i Arwidssons »Svenska fornsånger», n:r 149; hos R. Dybeck i »Runa» för 1845 en uppteckning från 1643; hos G. Djurklou: »Ur Nerikes folkspråk och fornminnen»; hos H. Hofberg: »Nerikes gamla minnen» o. s. v. Hon återfinnes äfven i Danmark och Norge, på Island och Färöarna; motsstycken äfven i Tyskland. Se vidare härom: R. Bergströms upplaga af Geijers och Afzelii »Svenska folkvisor».

Olof Adelin.

Ett fragment häraf med melodi är meddeladt i häftet II
n:o 18. Här meddelas en fullständigare uppteckning jemte en
variant.

A.

1.

Olof Adelin han tjente på konungens gård
För penningar och välskurna kläder;
Så litet som han åt, än mindre han drack,
Han tänkte på sin hjerteliga kära.

2.

Olof Adelin han in till konungen går,
Han gjorde alla tjenester, som han kunde;
Han beder sin konung ödmjukt om lof
Att rida ned till rosendelunden.

3.

Konungen svarade: hvad fattas dig nu?
Fattas dig nöje ell' fattas dig trefnad?
Fattas dig lust eller fattas dig ro?
Eller fattas dig kläder eller föda?

4.

Ej fattas mig nöje, ej fattas mig ro,
Ej fattas mig kläder eller föda;
Men jag har fått tidning, jag har fått bref,
Som mig säger, att sjuk är lilla vännen.

5.

Och käre Olof Adelin, du sörj icke så,
Du kan väl en annan igenfinna;
Ty jag skall så laga, i hela mitt hof
Att du skall få den yppersta grefvinna.

6.

Den yppersta grefvinna, som fins i ditt hof
Den vill jag försann intet hafva. —

Hennes make det fins ej, sådan fins ej,
Om jag än sökte i sju konungariken.

7.

Olof Adelin han gångar sig i stallet in,
Han klappade gångaren på länden;
Gångaren var sadlad, riddaren var qvick,
Olof Adelin sätter sig att rida.

8.

Han red långt fortare än fågeln han flög,
Ja, allt öfver de nordiska fjellar;
Och när som han kom till rosen gröna lund,
Då fick han höra fåglarna de qvittra.

9.

Och, hören I mina kära fåglar små,
Som qvittra här i den gröna lunden:
Hvad är det för qvitter, som kommer Er från?
Nu är väl min allra käreasta döder!

10.

Så rider han vägen allt längre fram,
Der mötte han sin käreastas broder;
Och först frågte han efter kärestan sin
Och så efter fader och moder.

11.

Ja, fader och moder de stå sig allt bra,
Men kärestan hvilar uppå båren,
Så rider han sig ett stycke längre fram,
Så fick han höra klockorna de klungo.

12.

Så rider han sig till kyrkogården fram,
Der fick han se tre gräfvaremän:
Och, hören I nu, mina gräfvaremän,
Hvem väcker väl ni denna griften före?

13.

För fästmö, en ung, som nyss blifvit död,
 Som snart uti jordene skall hvila.
 Så rider han sig till den kärestas gård,
 Der binder han så gångaren vid porten.

14.

Så gångar han sig uti salen in,
 Der fruar och jungfruer de sutto;
 De ställde sig upp allt uti en ring
 Och bådo honom en kära sig välja.

15.

Nej, maken ej ges, nej maken ej fins
 Nej, intet i sju konungariken;
 Nog får jag den, som sover på armen min,
 Men aldrig jag får en hennes gelike.

16.

Så gångar han sig uti kammaren in,
 Der finner han kärestan på båren;
 Så tager han henne i händerna små,
 Som förut voro så mjuka och varma.

17.

Så klappad' han henne på kinderna små,
 Som förr voro så varma och röda.
 Hvarendaste sandkorn på golfvet der fans,
 Dem vattnåde han med hetaste tårar.

18.

Så sätter han sig ned på en förgyllande stol.
 Han ögonen snart igenlykte.
 Nu sågo de till, Olof Adelin var död,
 Han kunde ej längre bära den sorgen.

19.

Så lade de liken allt uppå en bår,
 Som glänste af silfver och marmor,
 Der sofva de sött till stora domedag,
 Der hvila de lugnt på hvarandras armar.

B.

Lilla Vadel.

1.

Lilla Vadel, hvad fattas det dig?
 Du är i ditt sinne så bedröfvad.
 Fattas dig mat eller fattas dig dryck?
 Männ' fattas dig nöje eller trefnad?

2.

Mig fattas ej mat, mig fattas ej dryck,
 Mig fattas ej nöje eller trefnad;
 Men jag har fått tidender norr ifrån,
 Att lilla vännen hon är ren döder.

3.

Konungen sade till Lilla Vadel alltså:
 Det var väl intet mer än en qvinna,
 Jag skall ock laga, i hela mitt hof
 Du skall få den yppersta grefvinna.

4.

Yppersta grefvinnan den kan jag icke få,
 Ej heller kan jag sådant begära. —
 Hennes make det fins ej, icke ens
 Det fins uti sju konungariken.

5.

Lilla Vadel han sadlade gångaren grå,
 Han red allt öfver skogar och dalar,
 Han red långt fortare än fågeln flög,
 Han red öfver de nordiska fjällar.

6.

Ej vill jag mera tjena på konungens gård,
 Om jag än finge guldsydda kläder.
 Mig sjelfvan vändar jag ej någon vård —
 Jag sörjer min hjerteliga kära.

7.

Nog vet jag, att jag mycket illa hafver gjort,
 Som far ifrån min herre och konung.
 Han som så godt mig alltid hafver gjort,
 Då honom jag tjenade så troligt.

8.

Lilla Vadel sörjer sin käresta alltfört:
 Jag tror att det blifver min bane.
 Han hör icke på de jungfruers tröst,
 Som beder honom stilla sin qvida.

9.

Lilla Vadel han sig i sorgesalen går
 Sin älskades lik till att skåda;
 Hans ögon de runno, tår uppå tår,
 Och snarligt var det lik af dem båda.

10.

Derpå lade de liken allt uppå en bår
 Med stolpar af rödaste marmor.
 De jungfrur, som deromkring månde stå,
 De lade dem på hvarandras armar.

Anm. Var. A. är antecknad i Länna socken efter en blind 70-årig qvinna, som föreläst den. — Melodierna helt olika med den i häftet II, n:o 18 anförda.

En kortare uppteckning från Östergöthland förekommer hos Arwidsson 2: 76 under benämningen: »Olar Adelin».

Herr Magnus och Stolts Elin.

Ett fragment af denna visa är jemte melodi anförd under n:r 20 häft II. En fullständigare uppteckning är anträffad och meddelas här. Något motstykke hafva vi icke funnit i de anförda större samlingarna.

1.

Herr Magnus han var en ungersven så bård —
 Jag är så ensam och allena —
 Han går omkring på sitt röda kammargolf.
 Min fader går vakt uti lunden.

2.

Så sveper han sig uti kappan den blå,
 Och utanför porten står gångaren grå.

3.

Han går och funderar så modelig i sinn:
 I dag skall stolts Elin ändock blifva min.

4.

Stolts Elin längtande ser genom fönstret ut,
 Hon ser någon skymta uti gröna lund.

5.

Och hör du stolts Elin, hvad jag vill säga dig:
 Säg, vill du komma på slottet med mig?

6.

Nog ville jag gerna gå på slottet med dig;
 Men då blir min fader så vred uppå mig.

7.

Stolts Elin klär sig i kyller och hjälm,
 Så fadern ej skull' känna henne igen.

8.

Stolts Elin hon gångar trappan så smal,
 Hon aktar ej svara på sin tärnas tal.

9.

Herr Magnus han rider så glad i sitt sinn',
 Så rider han sig uppå borggården in.

10.

Herr Magnus han tar henne i snöhvít hand,
 Snart sitter hon stolt uti guldsmitter sal.

11.

Men fadern frågar: hvar är min dotter kär?
Den tärnan hon svarte: i sin bur hon är.

12.

Den riddaren vredgades svårt i sitt mod:
Nu skall väl rinna hans hjerteblood.

13.

Han sade tjenaren till, som för porten stod:
Du sadle fort min bästa gångare god!

14.

Jag snabbt vill rida utan ro, utan rast —
Jag är så ensam och allena —
Den röfvaren vill jag gripa uti hast.
Min fader går vakt uti lunden.

Jungfrun och Båtsmannen.

En ofullständig uppteckning häraf med melodi är anförd
under nr 31 i häft IV.

A.

1.

Jungfrun satt på loftet
Och sömma' guld på skinn,
Så kommer liten båtsman
Till sköna jungfrun in.
De spelade guldtärning öfver bordet.

2.

Båtsmannen sig satte
Vid det bredande bord;
Och stora silfverspännen
De blänkte i hans skor.

3.

Båtsmannen sig sträckte
I hökarmader stol;

Och svärdet — hur det blänkte
Likt en skinande sol.

4.

Hör du liten båtsman,
Nu lyssna till ett ord:
Säg, vill du med mig spela
Guldtärning öfver bord?

5.

Nog lyster mig spela
Guldtärning öfver bord;
Men rödan guld har jag ej
I bälte eller gjord.

6.

Ja, om du upp sätter
Din sjömansjacka grå,
Så deremot jag sätter
Min silkeskappa blå.

7.

Den första guldtärning
På tafvelbordet rann,
Båtsmannen han tappade
Och sköna jungfrun vann.

8.

Hör du liten båtsman,
Jag säger dig ett ord:
Säg, vill du ännu spela
Guldtärningen öfver bord?

9.

Nog lyster mig spela
Guldtärning öfver bord;
Men rödan guld har jag ej
I bälte eller gjord.

10.

Ja, om du upp sätter
Silfverspännet i din sko;
Jag sätter upp guldskinsduk,
Han är väl lika go(d).

11.

Andra guldtärningen
På tafvelbordet rann,
Båtsmannen han tappade
Och sköna jungfrun vann.

12.

Men min lilla båtsman
Jag säga må ett ord:
Säg, vill du ännu spela
Guldtärning öfver bord?

13.

Nog vill jag gerna spela
Guldtärning öfver bord;
Men rödan guld har jag ej
I bälte eller gjord.

14.

Jo, om du vågar ringen
Som du på handen bär:
Jag vågar mig sjelf jungfru,
Om jag är detta värd.

15.

Tredje guldtärningen
På tafvelbordet rann,
Sköna jungfrun tappade
Och liten båtsman vann.

16.

Hör du liten båtsman:
Du gånge härifrån(n),
Du får guldstickad klädning
För sjömansjackan grå.

17.

En guldstickad klädning
Den får jag hur jag kan;
Men jag vill ha skön jungfrun
Jag med guldtärning vann.

18.

Hör du liten båtsman:
 Du gånge från mitt bord,
 En skönt guldsadlad fåle
 Du får med dina skor.

19.

Ja, en guldsadlad fåle
 Den får jag hur jag kan;
 Men jag vill ha skön jungfrun
 Jag med guldtärning vann.

20.

Hör du liten båtsman:
 Om du vill från mig gå,
 Min faders halfva rike
 Det skall du gerna få.

21.

Din faders halfva rike
 Det får jag hur jag kan;
 Men jag vill ha skön jungfrun
 Jag med guldtärning vann.

22.

Och jungfrun bittert gråter
 Och sliter af sitt hår:
 Gud nåd' mig arma jungfru
 För giftermål jag får.

23.

Men båtsman går på golfvet
 Och leker med sitt svärd:
 Du får så godt ett gifte,
 Som nånsin du är värd.

24.

Jag är väl ingen båtsman,
 Fast dig väl synes så,
 Jag är den bästa kungsson
 Från Engeland det grå.

25.

Är du en konungsson
Från Engeland det grå,
Så skall du få mitt hjerta,
Min ära och min tro.

De spelade guldtärning öfver bordet.

B.

1.

Jungfrun satt på loftet och sötma' guld på skinn,
Då kommer lilla båtsman till sköna jungfrun in.

2.

Hör du liten båtsman hvad jag vill säga dig,
Har du väl lust att spela guldtärning nu med mig?

3.

Nej, jag kan ej spela guldtärning nu med dig,
Ty jag har icke rödan guld att sätta emot dig.

4.

Jo, om du sätter upp din vallmansjacka grå,
Så sätter jag deremot min silkeskappa blå.

5.

Den första guldtärning på tafvelbordet rann,
Båtsmannen tappade och sköna jungfrun vann.

6.

Hör du liten båtsman hvad jag nu säga vill,
Säg, har du lust att spela guldtärning en gång till?

7.

Ej lyster mig att spela guldtärning med dig,
Ty jag har icke rödan guld att sätta emot dig.

8.

Jo, om du sätter upp din blaggarnsskjorta grå,
Så sätter jag deremot min silkesklädning blå.

9.

Den andra guldtärning på tafvelbordet rann,
Båtsmannen tappade och sköna jungfrun vann.

10.

Hör du liten båtsman hvad jag dig säga vill,
Har du ej lust att spela guldtärning en gång till?

11.

Nog lyster mig att spela guldtärning med dig;
Men jag har icke rödan guld att våga mot dig.

12.

Ja, vill du sätta upp dina lappiga skor,
Så sätter jag deremot min ära och min tro.

13.

Tredje guldtärningen på tafvelbordet rann,
Skön' jungfrun tappade och lilla båtsman vann.

14.

Hör du liten båtsman, du gånge ut från mig!
Men guld och gröna skogar det vill jag gifva dig.

15.

Guld och gröna skogar det får jag hur jag kan,
Men jag vill ha skön jungfrun jag med guldtärning vann.

16.

Hör du liten båtsman, du gånge ut från mig!
Min faders halfva rike det vill jag gifva dig.

17.

Din faders halfva rike det får jag hur jag kan,
Men jag vill ha skön' jungfrun jag med guldtärning vann.

18.

Hör du liten båtsman, du gånge ut från mig!
Min faders hela rike det vill jag gifva dig.

19.

Din faders hela rike det får jag hur jag kan,
Men jag vill ha skön' jungfrun jag med guldtärning vann.

20.

Jag är väl ingen båtsman, fast dig väl synes så,
Jag är den bäste kungsson på jorden mände gå.

21.

Är du bäste kungsson på jorden mände gå,
Så skall du få mitt hjerta, ja, om jag hade två.

22.

Är du den bäste kungsson i världen mände gå,
Så ger jag dig min ära, ja, dertill med min tro.

Anm. Denna folkvisa förekommer allmänt i hela Skandinavien med smärre förändringar och olika melodier. Hos Arwidsson 2: 103 kallad »Gångarpilten»; hos Geijer och Afzelius n:r 31 kallad »Den lilla båtsmannen»; hos Djurklou kallad »Liten sjöman»; hos Eva Wigström i »Skånska visor, sagor och sägner» under namnet »Tärningsspelet».

Omqväderna äro mycket varierande. Hos Arwidsson heter det: »Så lustelig, så spelte de och kastade guldtärning»; hos Geijer och Afzelius: 1) »Men de lekte, de lekte guldtärning»; 2) »Men de spelte, de spelte guldtärning»; 3) »Men han spelade, han spelte och hon lekte guldtärning»; hos Eva Wigström: »de lekte, de spelade guldtärning». I vår nya uppteckning: »de spelade guldtärning öfver bordet»; hos den andra uppteckningen saknas liksom i Djurklous omqvädet.

56.

Jungfrun och köpmannen.

1.

Herr Nils han äg en dotter så däjlig och fin —

Uppå stranden —

Hon spann på guldtänet det finaste lin.

För vännelilla, vännelilla, aldra kärestan min.

2.

En köpman kom seglandes allt under den ö:

Mig lyster att veta om jungfrun är mö.

3.

Köpmannen kom seglandes med förliger vind:
Jag vill väl sjelf tala med dotteren din.

4.

Jungfrun hon kläder sig uti kjortelen grön,
Som lyste af guld i hvar endaste söm.

5.

Jungfrun hon kläder sig uti mantelen blå,
Som väfd var med guld i hvarendaste trä(d).

6.

Så kläder hon sig uti rödan silkesduk,
Och var hon nu alltsom den vänaste brud.

7.

Så kläder hon sig uti skönan rosenkrans,
Hon likar sig gå uti brudedans.

8.

Köpmannen tog jungfrun och satte i sitt knä,
Och bleka kinderna rodnade dervid.

9.

Men hastigt går jungfrun i stenestugan in,
För henne är utbredt det hvitaste linn'.

10.

Och uppå det skäraste och hvitaste linn',
Så föder hon hastigt två rosendekind.

11.

Köpmannen in uti stenestugan går:
Hvem är väl fader åt de barnena två?

12.

Min fader han var visst en högst okloker man,
Som byggde min bur så vid sjöastrand.

13.

Han som byggde min bur allt invid sjöastrand,
Der konungens skeppare lade i land.

14.

Visst två det var, som buradörren min bröt,
Men ej mer än en, som min ära åtnjöt.

15.

Visst lemnade han efter en silkessydd särk,
Den hafver jag slitit med möda och värk.

16.

Visst lemnade han efter en guldkrona röd,
Den bjöd han mig bära allt intill min död.

17.

Visst lemnade han efter en guldböddan knif,
Krist' gifve den sute i hans unga lif!

18.

Hvad skall du nu göra med de barnena två?
Jo, dem vill jag lägga allt under en bro,
Dit ingen kan segla och dit ingen kan ro
Och ingen kan taga hus om sen qväll.

19.

Visst voro vi två som buradörren din bröt;
Men ej mer än jag, som din ära åtnjöt.

20.

Visst lemnade jag åt dig en silkessydd särk,
Den har du väl slitit med möda och värk.

21.

Visst lemnade jag åt dig en guldkrona röd,
Den bjöd jag dig bära allt intill din död.

22.

Visst lemnade jag åt dig en guldböddan knif;
Men Gud skydde begges våra unga lif!

23.

Jag var den köpman, som buradörren din bröt;
Men ensam jag var, som din ära åtnjöt.

24.

Jag sjelf är konungsson allt utaf Dana land,
Som låg der med mitt skepp vid din faders strand.

25.

Du gifve mig nu din snöhvita hand —
Uppå stranden —
Och följ mig hem till mitt fädernesland!
För vännelilla, vännelilla, aldra kärestan min.

Ann. Visan, synbarligen sammanfogad af flera beståndsdelar, visar en nära frändskap såväl med »Herr Åster och Fröken Sissa» samt »Riddar Olle» (Geijer och Afzelius N:o 32 och 33) som ock med »Riddar Lage och Stolts Elensborg» samt »Herr Peder och liten Kerstin» (Arwidsson n:r 56 och 57). Synnerligen öfverensstämmer skildringen af jungfruns utsmyckning och slutet med G. Djurklou's uppteckning (»Ur Nerikes folkspråk», n:r 4): »Konungen och guldsmedens dotter». Mycket påminner den äfven om Eva Wigströms uppteckning (Folkdiktning från Skåne, n:r 18): »Riddar Ola». — En variant häraf hafva vi äfven med omqvädet: »Ridder Olof». I Geijers och Afzelii uppteckning från Östergöthland af »Riddar Olle» nämnes qvinnan »Stolts Väna lill», som i vår uppteckning återkommer i omqvädet: »För vännelilla» o. s. v.

För jemförelse må meddelas början och slutet af E. Wigströms och G. Djurklous uppteckningar. Den förra lyder så:

1.

Konungen reste sig till guldsmedens gård,
Derute för honom den guldsmeden står.
— Riddar Ola —

2.

God dag, god dag, du guldsmeden min,
Kan jag få tala vid liten Kristine?
— — — — —

34.

Han tog liten Kerstin uti sin famn,
Gaf henne guldkrona och drottningens namn.

35.

Förr så har hon varit i guldsmedens gård;
Men nu regerar hon i konungens hof.
— Riddar Ola —

Hos Djurklou heter det:

1.

Herr Carl han reser allt söder under ö
 Uti lunden —
 Han spørjer om guldsmedens dotter är mö.
 De danske mör ha er vunnit.

— — — — —

19.

Det var jag sjelf, konung af Danemarks land.
 Som låg här med min skepp vid strand.

20.

Och jag var den köpman i buren bröt in,
 Och jag hafver vunnit äran din.

21. —

Du gifver mig nu din snöhvita hand —
 Uti lunden —
 Och följ mig hem till mitt fädernesland.
 De danske mör ha er vunnit.

G. Djurklou anmärker, att hans uppteckning företer någon närmare frändskap med »Dankongen och Guldsmedens Datter» hos Sv. Grundtvig (Gamle danske Minder, Ny saml. Heft. 1), och skulle visan alltså hafva ett visst historiskt intresse genom det samband hon i ursprungligt skick haft med traditionen om Waldemar Atterdag och hans Gotlandståg 1361. Såsom bevis på sambandet anföres början af Sven Grundtvigs danska visa, lydande sålunda:

Dankongen lod sadle sin Ganger rød,
 — Öppaa Gulland —
 Og derpaa han sejled under ø,
 For de Danske møer, de ha vundet.

I en vers af en annan uppteckning heter det:

Dankonge var Herre i Danmarks land;
 — Og paa Gulland —
 Niels Guldsmeds Datter saa elskede han.
 — og paa Gulland. —

Vår uppteckning bekräftar ytterligare Djurklous uppfattning. Äfven guldsmeden nämnes här Nils. Nils Guldsmeds dotter har dock i dessa öfverlemningar blifvit såsom Djurklou framhållit, sammanblandad med höfdingedottern på Unghanse, hvars kärlek kung Waldemar, förklädd till köpman, på sitt spejartåg till Gotland år 1360 vann, sedan han brutit hennes bur. Hennes trohet främjade hans framgång, då han följande året återkom och med härsmagt eröfrade ön, hvaremot hennes egen ofärd derigenom vållades. Sägna om »Jungfrutornet» i Wisby erinrar ännu derom.

57.

Konungadöttrarna.

1.

Det kommo två jungfrur på konungens gård —
För rosor och ädeliga blommor —
Behagar nådig konung något tjenstefolk i år?
Från Frankrike äro vi komna.

2.

Brygga och baka det hafva vi ej lärt,
Men väfva och sy det silke så skärt.

3.

Fader och moder de var oss icke huld,
De sålde oss bort för sju tunnor guld.

4.

Drottningen tog fram de silkesnystan fem.
Den äldsta satte upp väf uti fläng.

5.

Första slaget hon i silkesväfven slog,
Så väfde hon in båd' himmel och jord.

6.

Andra slaget hon i silkesväfven slog,
Så väfde hon in båd' måne och sol.

7.

Tredje slaget hon i silkesväfven slog,
Så väfde hon in kungens och drottningens namn.

8.

Så lade hon väfven på konungens arm,
Och der syntes konungens och drottningens namn.

9.

Så lade hon väfven i drottningens knä,
Och der syntes tecknade båd' fåglar och trä(d).

10.

Och hören I jungfrur, hvad jag säga må:
Eder väfvarelön den skolen I nu få.

11.

Den äldsta vill jag gifva mitt halfva land;
Den yngsta vill jag gifva min son till man.

12.

Det är icke brukligt uti vårt land,
Att systeren tager sin broder till man.

13.

Och det blef stor glädje i konungens hus,
Så der tändes upp både lampor och ljus.

14.

Och det blef stor glädje i konungens land;
För rosor och ädeliga blommor —
Konungen och drottningen tog hvar sin i famn.
Från Frankrike äro vi komna.

Ann. Denna visa förekommer i olika varianter mera allmänt i Södermanland, ehuru den annars är mera sällan förekommande. Varianterna erbjuda föga af intresse. De komplettera endast början af visan, som i vår uppteckning är något ofullständig. Den förekommer hos Geijer och Afzelius under benämningen »de två konungadöttrarne» i 21 verser (n:r 59), likaså hos Arwidsson (n:r 114) hos Eva Wigström i 23 verser (n:r 23) och i Runa för 1842, h. 2. I R. Bergströms upplaga af Svenska folkvisor (del. 2 p. 259) förekommer en märklig uppteckning

från en gammal gumma från Strengnäs. — Omqväderna äro i alla uppteckningarna temligen lika. »Två rosor och adeliga blom-mor. — Från Engeland äro vi komma», heter det hos Geijer och Afzelius.

Till sina grunddrag anses denna visa påminna mycket om den danska visan »Marsk Stigs Döttrar», hvilka efter sina för-äldrars död vandrade världen omkring och sist, såsom tärnor vid norska konungens hof, genom sin väfnad vunno drottningens nåd och medlidande.

58.

Ungersven och hafsfrun.

1.

Och ungersven han gångar till sjöstrand.

Mitt unga lif —

Der hittar han en guldring och så ett silkesband.

Men vågorna de brusa högt på stranden.

2.

Och ringen som han hitta', han var af guld så röd,
Den tänkte han nu skänka sin kära fästemo.

3.

Och bandet det röda af silke så skärt
Det ville han ge sin fästmo, hon är det väl värd.

4.

Men hafsfrun hon såg derpå med gladligt sinn':
Nu har du tagit skatten, nu skall du ock bli min!

5.

Och hafsfrun gångar sig in i silfversal,
Hon längtar efter ungersven i lidande qval.

6.

Och ungersven sadlar sin gängare god,
Så rider han hastligen bort till sin fostermor.

7.

Och, hören mig fostermor, råden mig nu:
Säg, vågar jag i kungsgården söka mig en brud?

8.

Ja, konungens dotter den kan du väl få;
Men akta dig väl för de böljorna blå!

9.

Och ungersven rider till konungens gård;
Men när han kom dit, var der en sorg så svår.

10.

Ty Grindborg Grimme har friat ren förut,
Och ingen fins, som vågar stå honom mot.

11.

Men ungersven rädes icke Grindborgs hot,
Snart Grindborgs hufvud det rullar som ett klot.

12.

Ungersven satt' guldringen på jungfruns hand
Och fäster så henne med rödan guldband.

13.

Och ungersven fick kungsdottern till sin brud
Och gyllene drake samt riddareskrud.

14.

Men riddaren seglar med bruden till sitt land,
Och hafsfrun drager skeppet till olycksstrand.

15.

Och brudparet sjunker i de böljorna blå,
Ty hafsfrun vill ringen och band igenfå.

16.

Och bruden hon hvilar i den böljan så sval;
Men hafsfrun drager brudgum i silfversal.

17.

Den riddaren han hvilar i hafsfruens sköt',
Snart vaknar han dock upp från en sömn så söt.

18.

Hafsfrun sätter ringen på riddarens hand:

Mitt unga lif —

Men aldrig mera skall du gå uppå land.

Men vågorna de brusa högt på stranden.

Anm. Visan sjunges flerstädes i mellersta Södermanland och med ringa förändring. Någon liknande uppteckning hafva vi icke återfunnit i någon af de större samlingarna. Synes hafva släktskap med de af Geijer och Afzelius (under n:r 77, 78 och 83) anförda uppteckningarna om »Hafsfrun», »Herr Olof» och »Herr Magnus och Hafstrollet» samt dylika, i en mängd variationer förekommande, der hafsfrun och hafstrolken uppträda än såsom välgörande, än såsom förrädiska väsen, förförande till medlidande och älskog, symbolicerande sinnlig trånad och lusta.